

Diversi Tractatvs

Coloniae Agrippinae, 1629

Qvæstio VII. De prauis dæmonum studiis & infestationibus, ad homines seducendos & perdendos; speciatim an dæmones absque speciali permißione Dei, siuo per se, siue per striges, maleficosque homines, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61359)

eros in camino ignis illasos conseruauit.

73 Eodem modo potest demon vim vel impetum globi aut ferri subito inhibere & retardere, ne corpori vulnus vitium aut lationem inferat: quia hoc solum est impetum, & motum localem rerum naturalium sistere & inhibere: quod potest quisquis mouendi vim & impetum fortiore habet, quam sit in re mobili: cum sit eiusdem rationis & virtutis mouere aliquid, & motum seu impetum aliunde impressum cohibere, vt superius suo loco dictum.

74 Qua quidem in re est aliquod discrimen inter vim motiuam rerum naturalium, ipsumque motum vnde unquam; tandem rei impressum, & inter alias agentium naturalium virtutes actiuas earumque actiones. Quia enim Angelus ad extra directe & per se producere nihil potest, praterquam motum vel impetum ad mouendum, idcirco potest ipse quidem per se ipsum immediate etiam sine alia mutatione interueniente, conatum seu applicationem causae naturalis ad se vel aliam rem mouendam retundere, & quoad effectum irritam reddere: sicut & motum in medio cursu suo arbitrato intercipere: at vero ceteras virtutes ad agendum, earumque naturales actiones & effectus impedire non potest, nisi vel interposito causa secundae contrariae seu resistens: aut facta alia mutatione, siue ex parte agentis, siue passiuae, aut medij, seu debita approximationis: quod face-

re demon aliquando potest per motum localem, aliquando non nisi per applicationem aliorum agentium naturalium, iuxta variam & peculiarem vniuscuiusque agentis, seu actionis naturalis & praesentium circumstantiarum rationem.

Ex quibus deuique colligitur, motum localem quidem ignis dationem suo arbitrato per se immediate inhibere & intercipere posse: calefactionem ignis in subiecto apto & approximated per se immediate cohibere aut interrompere non posse, nisi aliqua alia mutatione interueniente, vt dictum. Quae ratio etiam in homine longum somnum, aut inedia causate potest. An vero demon suo arbitrato, siue per se, siue per striges, hominibus nocere possit, dicitur disput. huius de Angelis, q. 6. dubio ultimo, in quo etiam cetera tum ad bonum, tum ad mali Angeli functiones & studia erga homines spectantia declarabuntur.

QVÆSTIO VII.

De prauis demonum studiis & infestationibus, ad homines seducendos & perdendos: Speciatim an demones absque speciali permissione Dei, siue per se, siue per striges, maleficosque homines, nocere hominibus possint.

S. Thomas, 1. p. q. 64. a. 4. & q. 114.

DE hac re solam generatim & breuiter agit Sanctus Thomas qu. 64. a. 4. ex instruto vero & particula-

culatim quæst. 114. Nos supponimus id velati principium, quod alibi docuimus; dæmones quosdam ex diuinæ prouidentie dispositione in hoc mundo inter homines degere, partim vt dum Deo permittente, ijs tentandis & exercendis operam ponunt, bonum eorundem, Deiq; gloriam vel inuiti, & quasi præter intentionem procurent & promoueant, vt pluribus differit Chrysostomus *homil. 1. ad populum* & prosequitur *Barraeus lib. 2. concord. c. 8. & seq.* partim etiam vt velati ministri diuinæ iustitiæ, homines ob sua peccata castigent & puniant; quod Deo etiam nonnunquam præcipiente & directe volente facere possunt, in ijs pœnis exequendis, quæ per se culpa vacant vt bene declarat *Suarez hic l. 8. c. 20. n. 7. & 8.* Vnde *Beda l. var. q. 9. 9. Quoties, inquit, Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, ad ministerium vindictæ Angeli (mali) mittantur: qui tamen diuinæ potestate coercentur, ne tantum nocent, quantum cupiunt.* Hoc principio posito, rem hanc omnem aliquot quæstiunculæ breuiter explicabimus.

2 *Primo igitur quæritur, vtum omnes dæmones promiscue, ad tentandos homines in hac vita incumbant.* Respondeo breuiter immediate ac per se ipsos non tentare, nisi eos, qui in terra seu aere inter homines degunt: quod quidem contingit non omnibus simul, nec determinare ac perpetuo certis quibusdam, sed alternatis quasi vicibus. modo his, modo alijs; hoc solum ex-

cepto, quod supremus Lucifer in inferno vsque ad tempora Antichristi alligatus creditur, iuxta *Apoal. 20.* At vero mediate & consilio atque hortatione credibile est, omnes pariter ad seducendos homines operam conferre: cum id & facile possint, & ob summum, quo erga homines feruntur, odium & inuidiam, vtique etiam velint.

Secundo quæritur, *vtum inter dæmones, quoad homines tentandos, sit aliqua subordinatio, ita vt alij aliorum iussu & auctoritate hac in re duantur?* Respondeo cum *S. Thoma q. 109. a. 2. Guilielmo Parisiensi 2 part. de vniuers. p. 2. cap. 14. 15. 16. & Magistro, & communi Doctorum in 2. d. 6. sententia, quam bene explicant Gregorius de Valentia disp. 8. q. 4. pun. 3. & Suarez de Angel. l. 8. c. 21.* esse plane inter dæmones aliquam prælationem, fundatam quidem in ipsa eorundem natura, prout alij alijs secundum speciem sunt superiores: sed quæ tamen tum ex voluntario eorundem consensu, tum etiam ex ipsa ordinatione diuinæ prouidentie ac sapientie, partim id permittentis, partim etiam ad bonum finem ordinantis ac dirigentis eam subordinationem, compleatur & perficiatur. Hoc significatur à Christo, *Luc. 11. v. 17. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, &c. Et si Sathanas &c.* Et ab Apostolo *Ephes. 6. v. 12. inter dæmones referuntur principatus & potestates quibus 1. Cor. 15. v. 24. adduntur virtutes, vbi dicitur: Deinde finis, cum tradiderit regnū Deo & Patri, cū*

euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem, vbi glossa ordinaria: *Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis praesunt, demones demonibus, homines hominibus ad utilitatem viuendum, vel ad deceptionem, sed hominibus collectis, iam omnium praelatio cessabit, quia necessaria non erit.* Et Augustinus l. 83. q. 69. ait: *Eua- cuando omnem principatum & potestatem, manifestari & omnibus notum fieri, nullum principum vel potestatum, siue caelestium, siue terrestrium, per se habuisse aliquid principatus vel potestatis, sed ab illo, ex quo omnia, non solum ut sint, verum etiam ut ordinata sint.* Et ratio est. Quia praelatio inter naturas specie distinctas, & ex se inuicem sua natura pedere aptas, fundatur in ipsa praestantia naturae, secundum quam inferior à superiori dependet; haec autem diuersitas naturarum conuenit Angelis, tam bonis, quam malis, ut dictum *questio. 1. dub. 1.* Ergo. Qua ratione etiam S. Thomas *loc. cit.* sentire videtur, ex ipsa quoque praecise natura rei, atq; in omni statu, Angelos inferiores fuisse superioribus subiectos: quod tamen negat Suarez *cit. capit. 21. à n. 14.*

Sane quia Angeli mali ab initio motioni Luciferi se peccando submiserunt, tum etiam ut post lapsum eorum regnum in ordine ad seducendos homines stabile esset, valde credibile est, inferiores etiam voluntarie consensisse in praelatione superiorum; etsi nec dubium, quin in ipsa executione, pro libertate arbitrij sui, saepe etiam reluctentur, ut recte Valentia *loc. cit.* praeterquam quod di-

uinae prouidentiae ordo ad bonum finem haec omnia ordinantis non permittit, ut suo arbitratu singuli ad haec studia ferantur: etsi quidem positivae etiam non velit aut intendat; ut inferiores superioribus in prauis eiusmodi studijs, & procurationibus obtemperent; quia malum velle non potest.

Sed nec Deus ipse, ob eadem causam, positivae inter demones ministeria nocendi distribuit, uti significat Bonaventura in 2. *distinct. 6. quest. vltim.* sed potius Lucifer, ut cum S. Thoma *questio. 114. artic. 1.* & Guilielmo Parisiensi recte Suarez *cit. capit. 21. à numero 25.* Quae autem praeterea in particulari à nonnullis circa hanc praelationem referuntur, tum à Guilielmo Parisiensi *loco citato capit. 5. 8. & sequent.* tum ab alijs, incerta sunt, ut post Binsfeldium *libro 6. de maleficijs pralud. 10.* recte notauit Suarez *cit. capit. 21. numero 21.* Quomodo autem superiores demones etiam possint inferiores violenter loco mouere, vel sistere, etsi directe eos ad aliquid agendum cogere non possint, patet ex *qu. 5. dub. 2. disp. 5.*

Tertio quaeritur, *an demones ab exordio mundi, & nunc etiam cunctos homines ex aquo infestent.* Respondeo, sine permissione Dei, demones nihil in hac re facere posse, ut inferius dicitur; & verò hac permissione non exclusa, iuxta SS. Patrum & Scripturae doctrinam, discrimen est inter varios status seu aetates mundi. Nam *in statu innocentia non permittitur est demon*

ita tentare hominem, sicut post peccatum: illic enim solum exterius suadendo tentant; postea vero etiam interius alliciendo seu inclinando, ut dicitur.

6 *Secundo* post peccatum usque ad Christum multo infestius tentare ac persequi homines permissus est, quam post aduentum Christi: hinc enim passim idolorum responsa cessabant; nec tam frequentes, ac prodigiosa elementorum perturbaciones à demonibus excitari poterunt, præsertim ubi crucis Christi trophæum erectum, aliaque fidei nostræ symbola in usu essent. Quo tempore etiam usque ad persecutionem Antichristi, Lucifer in inferno alligatus creditur. *Apocalyp. 20. versic. 2.*

7 *Tertio* inter ipsos etiam homines hoc tempore discrimen est, quia baptizatos vniuersim & à toto genere minus permittitur infestare, præsertim externis & violentis machinationibus, quam infideles non baptizatos; uti etiã è terris Ethnicorū ac gentiliū, nēpè Indiæ tã Orientalis, quã Occidentalis, multo horribiliora diabolicæ virtutis ac potentia documenta ad nos scripta transmittuntur, quam in terris Christianorum audiuntur. Ut cum illic demones visibiliter ac familiariter palam inter homines versantur, docent, monent, puniunt &c. cum supra fidem prodigiosas sæpe tempestates eicient, aliaque eis nocumenta inferant; quorum etiam nonnunquam

etiam vicini, seu permixti inter Ethnicos Christiani participes fiant, credibile tamen est, ea non nisi ob Atheismi seu gentiliti impietatem, communiter ijs locis adeo inolitam, à DEO permitti. Idem ferè seruatà proportione dici potest de fidelibus iustis, si cum peccatoribus conferantur.

8 *Quarto* discrimen est inter tempora postrema, seu extremo iudicio vicina; & anteriora. Nam sub tempore persecutionis Antichristi, rursum soluetur Lucifer, maioriq̃ tyrannide sauire permittetur, ut colligitur ex *Apocalyp. 20. versic. 3. 7. & 9.* De qua passim agunt SS. Patres, speciatim Cyprianus *libr. 7. epistol. 4. seu epistol. 77.* Lactantius *libr. 2. Instit. capit. 15.* Athanasius *in orat. cont. gentes,* Chrysostomus *homil. 1. ad populum,* Gregorius Nazianzenus *orat. de nativ. Christi.* Augustinus *20. de ciuit. capit. 7. & serm. 197. de temp. & Gregorius libr. 3. 2. Moral. cap. 12.* ubi tempore gratia dæmonem dicit esse ligatum, quia potentia diuina dispositionis astringitur, ne in quantum nocere valet, effranchetur.

9 Interim re *De Suarez citat. capit. 18. numero 17.* annotat, eam dæmonis potentiam non semper limitari à Deo, pro ratione, aut certa conditione, seu statu personæ, vel Ecclesiæ: sed sæpè Deum, pro solo suæ voluntatis consilio, ac libera electione, hunc grauius, illum leuius; hunc frequentius, illum rarius; vel in hac, vel in illa materia tentari permittere

mittere; ac vniuersim aliter electo-
rum tentationes moderari, quam
cæterorum. Quia in hoc nulli facit
iniuriam, & cui vult, facit maiorem
gratiam.

10

Quarto quaeritur, qua ratione vni-
uersim demon homines infestet? Respon-
deo hæc iuxta Sanct. Thomam qua-
sition. 1. artic. 1. 2. 4. & quasition. 114.
artic. 4. & 1. 2. quasition. 8. artic. 1. & 2.
generatim hoc enim facere duobus
modis; primo exterius, & per effecta
externa affligendo, siue tentando; siue
interim simul visibilis ipse in assump-
to corpore appareat; siue non; iuxta
ea, quæ de hac re generatim alio loco
docuimus. Secundo interius allicien-
do; non quidem directè & immédia-
tè inelinando voluntatem; hoc
enim Dei proprium est; sed prauas
suggestiones seu cogitationes, phan-
tasmata seu humorum commo-
tione, ingerendo. Quia vt ex com-
muni bene docet Suarez cit. libro 8. ca.
18. numer. 8. diabolus non aliter ten-
tat hominem, quam immitendo pra-
uas cogitationes, vel interius phan-
tasmata (motis spiritibus animali-
bus, quæ sunt quasi vehicula phan-
tasmatum) aut etiam ipsum corpus
humoresque commutando, vel ex-
terius obiecta sensibilia incitantia
ad malum offerendo, vel etiam ali-
quando exterius sub diuersis figuris
apparendo, & loquendo; adde, vel
varijs effectibus, quos ipse per se,
aut per causas secundas producere
potest, hominem cruciando, vt fufe
persequitur Cassianus collat. 7. à ca. 9.

vsque ad 16. In qua re tamen omni,
Benedictus Deus non patitur nos tentari su-
pra id, quod possumus, sed facit cum tenta-
tione prouentum. 1. Cor. 7. v. 13.

Quinto quaeritur, an diuersi da-
mones sub diuersis ducibus destinati sint,
qui ad diuersa vitia ex instituto impellant,
eorumque progationem promoueant. Affir-
mant Origenes homil. 11. in Ioue, Hie-
ronymus in abacuc. 3. & Ephes. 6. Cas-
sianus collat. 7. capit. 17. Magister in 2.
distinct. 6. & Guilielmus Parisiensis
loc. citat. alijque apud Binsfeldium
cit. prelud. 10. Nec est incredibile;
sed incertum, vt bene Suarez citat.
libro 8. capit. 21. numero 28. Sicut e-
nim idem bonus Angelus ad cuius-
que virtutis honestatem promouet,
ita verosimile est, ad quodlibet vi-
tium pro re nata impellere ex da-
monibus quemlibet, vt docet etiam
Gregorius libr. 32. moral. cap. vltim. Ex
quamuis in scriptura quidam dica-
tur spiritus mendax 3. Reg. 22. alius spi-
ritus fornicationis Osee 4. spiritus sedu-
ctores 1. Timoth. 4. non est tamen
necesse; vt hi spiritus intelligantur
ex parte subiecti seu personæ esse di-
uerfi.

11

Sexto quaeritur, an demon victus in
oppugnatione hominis, saltem ad tem-
pus recedat, hominemque dimittat, sta-
tim enim ad inferos detrudi, verosimile non
est. Respondeo iuxta communem
affirmatiue. Ita tradunt Sanct. Tho-
mas 1. p. quasition. 114. artic. . Aegi-
dius, Richardus, Durandus & alij
in 2. distinct. 6. & colligitur ex Luc. 4.
vers. 13. Et consummata omni tentatione,
diabo-

12

diabolus recessit ab vlllo, vsque ad tempus. Et Iacob 4. v. 7. Resistite diabolo, & fugiet à vobis.

Verum hoc intelligendum moraliter & ordinariè non post singulas partiales quasi tentationes, sed post totam aliquam machinationem, quæ pluribus sæpè insultibus constat, perfecte deuictam: puder enim tum quodammodo dæmonem amissæ victoriae, sibi que à victore meruit: præterquam quod hoc benignitati diuinæ providentiæ admodum consentaneum est, vt victorem aliquantisper subleuet. Quod tamen non obstat, quo minus postea dæmon audacior insistat, iuxta Matth. 12. & Iob. capit. 1. & 2. & Gregorium lib. 10. epist. 38. & lib. 3. Moral. capit. 8. & lib. 32. capit. 16. & Cyprianum epist. 6. vbi ait: Fortiorem magis aggreditur, & acrior factus, hoc ipso, quod victus est, superantem superare conatur.

13 Septimo quæritur, an sicut de bonis Angelis à plerisque dicitur, ita etiam Deo permittente, & Lucifero disponente, ex malis Angelis, singulis hominibus à natiuitate, proprius adiunctus sit aduersarius & impugnator? Respondeo ex communi & valdè probabili sententia Doctorum, affirmatiuè. Ita enim cum Magistro in 2. distinct. 6. communiter tradunt alij Scholastici; & docent Origenes homil. 35. in Luc. & 3. periarchoi cap. 2. Gregorius Nyssenus lib. de vita Moysis, Tertullianus lib. de anim. cap. 39. vbi multa Pamelius numer. 451. & plura Eugubinus lib. 8. de porrenni Philosophia, & probabile censent Grego-

rius de Valentia ad 1. p. S. Th. disp. 8. q. 2. punct. 4. Vasquez disputat. 245. capit. 1. ibidem Suarez cit. lib. 8. capit. 21. numer. 31.

Ratio est. Quia dæmon studio nocendi cupit ex aduerso, quoad potest, paria facere cum Deo; nec deest facultas: quia tamen non sit tanta multitudo dæmonum, quanta Angelorum, facile tamen credi potest, etiam ex infimo ordine tantum esse numerum dæmonum, quantus est omnium hominum simul viuentium; præterquam quod verisimile est, aliquando etiam fortasse ex superiori ordine ad idem officium aliquos destinari. Deus autem ob eandem causam hoc ipsum facile permittit, ob quam vniuersim homines à dæmonibus tentari permittit.

14 Octauo quæritur, vtum demones suo arbitrata, sine speciali permissione Dei possint homines tentare, eis que siue per se, siue per striges nocere? Respondetur in modum sequentem. I. sine permissione aliqua diuina nihil in hoc genere dæmones præstare possunt. Ita omnes; & tradunt passim SS. Patres, speciatim Cyprianus in exposit. orat. domin. Augustinus in Psalm. 61. & 100. Damascenus lib. 2. capit. 4. & Bernardus lib. ad sororem cap. 67. Ratio est. Quia nihil fit, nisi Deo vel faciente, vel permittente.

15 II. In consuetis tamen modis impugnandi non est opus speciali permissione Dei; tamen etiam in his subinde Deus per se, vel per Angelos eorum conatus impedit vel infringit.

fringit. Ratio est. Quia hæc potestas permissa intelligitur, sub generali permissione homines tentandi.

III. Specialia tamen nocumenta, siue in rebus externis, siue in personis, inferre hominibus per seiplos non possunt, neque extraordinarios & prodigiosos tentandi modos adhibere, absque speciali, in vnoquoque casu particulari, permissione Dei: Colligitur apertè ex scriptura, exemplo Iobi capit. 1. vers. 12. & capit. 2. vers. 6. & exemplo Achab lib. 3. Reg. ca. 22. vers. 22. item documento porcorum Matih. 8. vers. 39 idem docent Damascenus lib. 2. fid. cap. 4. Augustinus libr. 20. de ciuit. capit. 8. & in Psalm. 77. & ser. 193. de temp. & lib. 3. de Trinit. cap. 8. & 9. Ratio mox afferetur.

IV. Sed nec per striges aut maleficos, siue speciali, in vnoquoque casu particulari, permissione Dei, dæmones nocere hominibus possunt; sicubi striges non adhibeant res naturaliter homini nociuas. Colligitur ex iisdem scripturis, & testimonijs. Quocirca nec potest dæmon, suo arbitratu, tempestates ciere, etiamsi striges scopis adhibitis, ollaue malefica effusa, diaboli in eam rem opem inuocent; tamen facilius hoc casu permittat Deus, exoptatum à strige malum per dæmonem inferri; quia saltem aliqua ad eam rem hominis cooperatio accedit.

V. At verò quando striges à diabolo vnguentum venenosum seu naturaliter noxium acceperunt, tunc

sanè suo ipsæ arbitratu, nisi Deus speciatim conatus ob sistat, eo vti, cuiusq; vsu & applicatione, quibus volunt, nocere possunt. Ratio est, Quia Deus ligauit diaboli potestatem, ne per se, suoque arbitratu noceat, vt colligitur, ex Luc. 11. versu 22. & Apocalyp. 20. versu 2. nec vnquam generalem fecit ei potestatem, naturis rerum suo arbitratu vtendi, aut nocendi vti liberet. At verò hominibus, in hac vita, reliquit liberam potestatem, rebus naturalibus vtendi suo arbitratu, seu bene, seu male.

Atque ita quoque docet Trichemius lib. quæst. ad Maximil. 1. Imperatorem 9. 7. vbi inter cætera etiam recte cauet, ne maleficium nouo maleficio depelli à Magistratibus permittatur. Non sunt, inquit, inter Christianos tolerandi, O sacratissime Casar, homines mente corrupti, & reprobi circa fidem, qui per maleficia curant maleficiatos, qui furti ministerio demonum reuelant & adulteria; qui lapidum aut speculi inspectione prænuntiant futura. Non exaudias illos, precor, qui diuinarum legum ignari, huiusmodi ministros demonum imperio tuo existimant vtilis; propterea quod maleficio nouerunt maleficia dissoluere. Quoniam ista perniciofa curatio corporum mortem inducit animarum, & facit homines à Deo creatore omnium recedere, & impijs apostatis demonibus adherere, cum quibus post mortem damnabuntur in æternum.

Nono quæritur, Vtrum omnes tentationes, omniaque peccata hominum, ex demonum machinatione proueniunt? Respondedo cum S. Thoma 2. 2. artic. 3.

n media

mediate quidem & remote omnia peccata, omnesque tentationes à demone provenire; quatenus induxit primum hominem ad peccatum, ex quo concupiscentia & naturæ corruptio, adeoque cætera peccata consecuta sunt, de quo nulla est controversia: directe verò & immediate non est omnium peccatorum seu tentationum causa; sed quædam ex libertate arbitrij nostri propriæque carnis corruptione nascuntur; iuxta illud Iacob. 1. v. 14. unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illud.

Idem docent Origenes libro 3. Periarchon capit. 2. Basilius in reg. brev. numero 75. Chrysostomus homil. 54. in Acta & in opere imperf. homil. 49. Gregorius Nazianzenus carmin. seu metro, 2. Gennadius libro de Eccles. dogm. capit. 81. & Gregorius libro 11. Moral. capit. 25. etsi contrarium significant Leo sermon. 4. de Collect. Auctor sermon. 68. ad Fratres in Eremito, apud Augustin. Hieronym. in Eph. 6. Cassianus Collat. 7. Damascenus lib. 2. capit. 4. quibus fauet Suarez citat. lib. 8. capit. 19. à numer. 20. cum nonnullis recentioribus.

Ratio patet ex dictis. Quia cum concupiscentia partim sua natura sæpè fortuitis quibusque casibus ab extrinseco exciretur, non est verisimile, à dæmonibus omnes eiusmodi tentationes immitti; ut cunque alias in suo labore & perdendi studio sint indefessi, de qua re pluribus distinxit Cassianus collat. 7. capit. 7, 15, 20.

& collat. 8. cap. 12.

Decimo quaeritur, quid sentiendum sit de varijs dæmonum partitionibus, quas nonnulli auctores à varijs nocendi studijs, aut habitaculo diversitate desumptas tradunt. Respondeo. De hac re agit Trithemius lib. 8. qq. question. 6. ubi Orpheum, Psephum, & ipsius Apollinis Pseudooraculum, apud Eusebium lib. 4. demonstrat. Evang. ferè secutus, sex dæmonum genera recenset, nimirum igneam, aerem, terrestrem, aquaticum, subterraneum, & lucifugum, eorumque etiam studia & affectus prolixè describit. Sed hæc examine indigent; & uniuersim nec probanda sunt, nec improbanda videntur, ut notauit etiam Delrius lib. 2. question. 27. sect. 2. Certe S. Ignatius Martyr epist. ad Eph. ab ipso etiam Trithemio relatus, duo tantum eorum genera, omisso igneo, assignat, cum ait: Nihil melius est, quam pacem habere, in qua omne telum euacuatur, aerorum simul, & terrestrium spirituum. Sub quibus utique eos etiam, qui in aquis, & speluncis quandoque hominibus infesti sunt, comprehendit.

Nec verò simile est in regione ignis aliquos dæmones ordinariè habitare, quando ab Apostolo Ephes. 6. Rectores tenebrarum, & à Iuda, caliginis, seu caliginoso aëri adscripti dicuntur: nec est quicquam, quod in regione ignis aduersus homines machinentur. Quod si dæmonum genus igneam dicatur, ab igne infernali, iam omnes dici poterunt ignei; non solum quia ab igne omnes patiuntur,

untur, sed etiam quia alternatim, & ad tempus omnes aliquandiu inferis addicuntur. Ob quam causam etiam non est verosimile, eosdem numero spiritus perpetuo aut in aquis, aut in speluncis degere, sed pro occurrentium circumstantiarum varietate, varijs in locis, ad seducendos homines, incumbere.

21 Plenus ex scriptura varia. demonum studia & affectus describit Cassianus collat. 7. capit. 32. vbi tamen & illud, cum Trithemio commune, pia interpretatione indiget, cum ait, quosdam demonum solummodo Iocutores esse; vt non tormentis hominum, sed derisione delectentur, & illusionem contenti, fatigare potius studeant, quam nocere. Quorum similia etiam habet S. Antonius apud Athanasium in vita eiusdem: nimirum quia plus illis diuinitus non permittitur, vt recte ab Henrico Cuickio in citatum locum Cassiani annotatum. Vide quæ in simili diximus ad 1. part. S. Thom. disputa. 5. question. 1. dub. 1. de imperitia & inertia demonum. Plura de demonum tentationibus & studijs ex Patribus & historijs Coccius tom. 1. lib. 4. a. 5. & 6.

TRACTATUS alter Theologicus De Sagis & Veneficis.

SVMPTVS EX OPERIS
Moralis libro tertio R. P. Pauli
Laymanni in Dilingana Vni-
uersitate publici Canonum
professoris.

Seruauimus Ordinem, quem auctor ipse
in Opere suo exhibuit, distributa & in
certos numeros relata vniuersa
doctrina.

SVMMARIVM.

- 1 Plures feminae, quam viri veneficis obstricta sunt.
- 2 Sagas ad veram poenitentiam conuertere difficile, sed non impossibile est.
- 3 Confessarius agendo cum sagis à Iudice captis, aut condemnatis, magna prudentia uti debet.
- 4 Saga tenentur eiusdem criminis reas, quas nouerunt, Iudici prodere.
- 5 Si testis, aut denunciator testimonium suum reuocet, probabilem erroris suam rationem afferens, audiri debet.
- 6 Iudex plerumque estimare non debet reuocationem denuntiationis, post latam sententiam condemnatoriam denunciantis; etsi is morti proximus reuocet.
- 7 Confessarius frustra plerumque laborabit, si post Saga supplicium Iudici significauerit, eam reuocasse denuntiationes.

2

Qui